

Mưa lớn ở Nghĩa bình
TRONG THÁNG V VÀ THÁNG VI NĂM 1980

Nguyễn Thị Như Hạnh
Nguyễn Hằng Nhung
(Đài KTTV Nghĩa bình)

Hướng kỳ, tháng V tháng VI là thời kỳ tiền triển của gió mùa mùa hạ, áp thấp mùa hạ châu Á bắt đầu phát triển, mở rộng phạm vi hoạt động về phía đông, đường hội tụ nhiệt đới (HTND) đang tiến lên các vĩ độ chí tuyến. Khu vực nước ta trong thời kỳ này chịu ảnh hưởng chủ yếu của luồng không khí tây nam. Đây là thời kỳ bắt đầu mùa mưa ở bắc bộ, tây nguyên và nam bộ; trong khi đó dưới tác động của gió của dãy Trường sơn, vùng duyên hải trung bộ nói chung và Nghĩa bình nói riêng thừa hưởng hiệu ứng "phơn", trở nên khô hạn, ít mưa. Những trận mưa lớn trong phạm vi rộng thường ít xảy ra, điều đó có thể nhận thấy qua bảng I.

Bảng I Lượng mưa (mm) ứng với các suất bão đảm (%) khác nhau

Suất bão đảm		5	10	20	30	40	50	60	70	80	90	95
Quảng nghĩa	Tháng V	222	168	112	71	54	32	24	16	12	4	2
	Tháng VI	211	170	151	107	66	54	42	29	17	7	4
Qui nhơn	Tháng V	158	121	89	65	58	46	41	30	21	13	5
	Tháng VI	157	117	86	61	53	42	35	26	18	7	1

Những trận mưa lớn có hệ thống ở vùng này thường gắn liền với những nhiễu động trong hoàn lưu gió mùa tây nam, chẳng hạn như HTND đi ngang qua trung bộ hoặc đơn độc hoặc nối liền với hoàn lưu xa của bão, hoặc bão ảnh hưởng trực tiếp, ...

Tháng V và tháng VI-1980 ở Nghĩa bình do tác động của một số hình thái thời tiết đã gây ra những đợt mưa lớn ở phần nam tỉnh. Tổng lượng mưa tháng ở các nơi phía nam tỉnh vượt xa giá trị trung bình nhiều năm, trong khi đó ở phần bắc tỉnh mưa nhỏ (trừ một số nơi miền núi), lượng mưa tháng hụt nhiều so với trung bình nhiều năm. Vì vậy xảy ra úng ngập ở phần nam tỉnh và hạn hán ở phần bắc tỉnh, gây ảnh hưởng không tốt đến sản xuất nông nghiệp một phần nào.

Trong tháng V-1980 vào thời kỳ từ ngày 15 đến 23 do ảnh hưởng hoạt động của dải thấp có trục ngang qua nam trung bộ kết hợp với hoàn lưu xa của bão số 1 đã gây ra mưa lớn ở phần nam tỉnh. Tổng lượng mưa tháng ở các nơi phía nam tỉnh đều vượt giá trị trung bình nhiều năm.

Từ ngày 15-16 miền nam nằm ở rìa phía nam dải thấp có trục ngang qua bắc trung bộ, dải thấp này dịch xuống phía nam do một bộ phận áp cao lạnh ở phía bắc bổ sung xuống miền bắc nước ta. Ngày 17-18 dải thấp có trục ngang qua trung bộ. Trên đường HTND của dải thấp này hình thành một xoáy thấp có tâm ở khoảng 15°N - 113°E. Ngày 19 một bộ phận áp cao lạnh nhỏ ảnh hưởng đến miền bắc, đẩy lùi dải

tiếp xuống phía nam, dải thấp dần lên và có trục ngang qua nam Trung bộ với vòng thấp giữa biển Đông. Ngày 20-21 Nghĩa bình vẫn nằm trong dải thấp. Đỉnh áp thấp giữa biển Đông mạnh lên thành bão. Ngày 22 tâm bão số 1 ở vào khoảng $15^{\circ}N - 115^{\circ}E$, sức gió mạnh nhất gần tâm tới cấp 9-10, bão di chuyển theo hướng bắc đường HTND ngang qua nam Nghĩa bình kết hợp với rìa phía tây hoàn lưu xa của bão số 1 đã gây ra mưa rất to ở phần nam tỉnh. Lượng mưa ngày 22-V ở các nơi phía nam tỉnh như Phú Mỹ, Phú Cát, Đê Di, Tân An, Qui Nhơn đều đạt trên 100mm.

Do hoạt động của HTND, trong thời kỳ từ ngày 15 đến 23 có mưa liên tục, tổng lượng mưa thời kỳ này ở hầu hết các nơi trong tỉnh chiếm 80 - 100% lượng mưa cả tháng V-1980 (trừ các huyện miền núi).

Ở phần nam tỉnh nơi có mưa lớn nhất là Cây Mùông (Tây Sơn) với tổng lượng mưa tháng V-1980 trên 300mm. Phú Mỹ khoảng 250mm đều vượt giá trị tương đương nhiều năm trên 200mm; Tân An có tổng lượng mưa tháng V-1980 trên 250mm; các nơi khác ở nam tỉnh đều có tổng lượng mưa tháng V phổ biến trên 100mm, vượt giá trị bình quân nhiều năm 50-100mm.

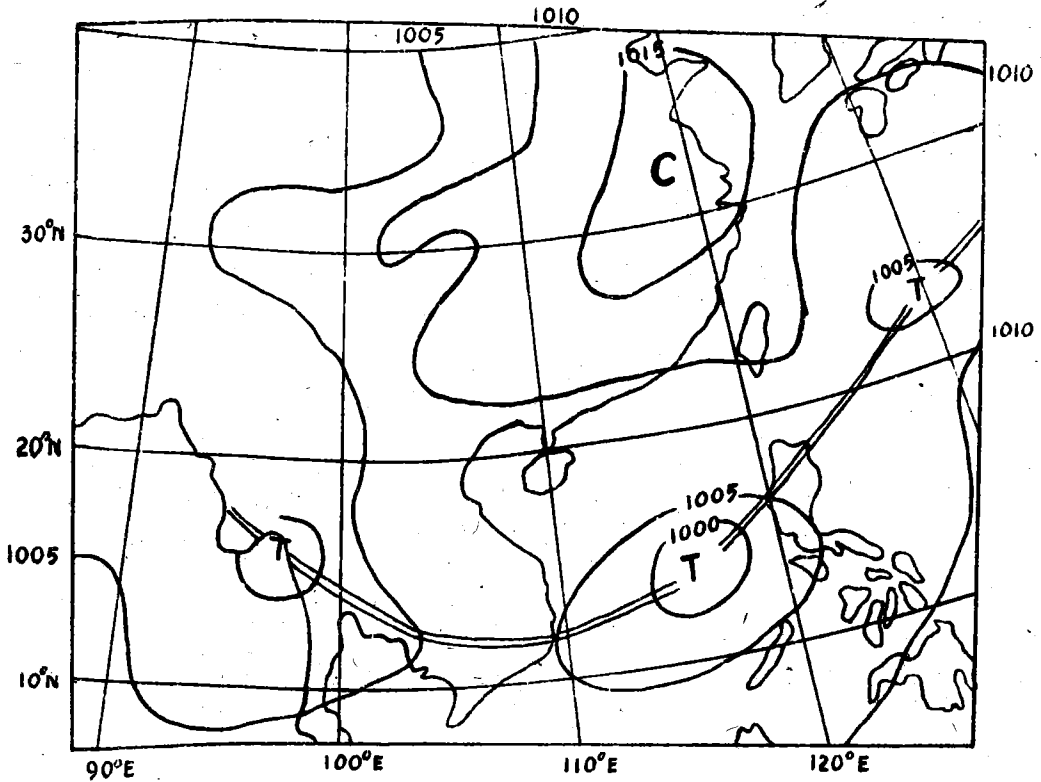
Ở phần Bắc tỉnh tổng lượng mưa tháng V-1980 chỉ đạt 15-40mm, số mưa chỉ 15mm (trừ vùng núi như Trà Bồng, Sơn Hà, Ba Tơ thường số mưa to); ở Quảng Bình lượng mưa tương tự so với trung bình nhiều năm khoảng 50mm.

Trong tháng VI-1980, từ ngày 9 đến 11, do ảnh hưởng của đường HTND hoạt động ngang qua nam Trung bộ, ở Nghĩa bình có mưa nhiều nơi ở phần nam tỉnh, phần Bắc tỉnh có mưa nhỏ vài nơi. Ngày 16 do sự tăng cường của hoàn lưu ở gần nhiệt đới đang lấn về phía tây, đường HTND hoạt động mạnh trở lại, bão vẫn nằm trong dải thấp, thời tiết chuyển xấu, có mưa với rào đến nhiều nơi. Ngày 19-20 khi đường HTND có vị trí ngang qua vĩ tuyến $12-13^{\circ}N$ và hoạt động mạnh ở nam Nghĩa bình có mưa rất to. Ngày 21 một áp thấp nhiệt đới hình thành ở phía Bắc tỉnh đường trục qua Philippin vào biển Đông và mạnh lên thành bão với sức gió mạnh nhất gần tâm khoảng cấp 6-9, bão di chuyển theo hướng tây bắc và mạnh dần lên, ngày 25 bão đi vào địa phận tỉnh Quảng Bình và suy yếu dần. Sau đó tiếp tục từ ngày 22 đến 28 Nghĩa bình chịu ảnh hưởng hoạt động của HTND ngang qua nam tỉnh có kết hợp với rìa phía tây hoàn lưu xa bão số 2 nên có mưa rải rác đến nhiều nơi, lượng mưa lớn tập trung ở phần nam tỉnh và vùng núi. Tổng lượng mưa của tháng VI (từ ngày 15 đến 28) hầu hết ở các nơi chiếm khoảng 70% tổng lượng mưa cả tháng VI. Tổng lượng mưa tháng VI-1980 ở phần nam tỉnh đều đạt giá trị tương đương nhiều năm 50 - 120mm; Qui Nhơn có tổng lượng mưa tháng VI-1980 trên 200mm, vượt trung bình nhiều năm trên 150mm.

Tóm lại, tháng V và tháng VI-1980 đều có một đường thấp nhiệt đới hoạt động ngang qua nam bình do tác động trực tiếp hoạt động của HTND kết hợp với rìa phía tây hoàn lưu xa của bão số 1 và 2. Tổng lượng mưa tháng của hai tháng này chiếm 80% tổng lượng mưa cả năm 1980, vượt giá trị trung bình nhiều năm, trong đó có phần lớn lượng mưa tập trung ở phần nam tỉnh.

Hình vẽ và bản đồ minh họa các đợt mưa lớn ở phần nam tỉnh trong tháng V và tháng VI-1980 (chính tả và nội dung chi tiết xem ở trang tiếp theo).

Hàng 3 của trang 10 bị xóa bỏ, nội dung chi tiết xem ở trang tiếp theo.

Hình 1 : Hình thể sy-nốp 7 giờ (giờ Việt nam) ngày 21-V-1980. Hình thể tiêu biểu gây mưa lớn ở nam Nghĩa bình trong tháng V và tháng VI - 1980.

Bảng 2.

Địa điểm	Lượng mưa (mm)			Tỉ lệ A/B (%)	Lượng mưa (mm)			Tỉ lệ C/D (%)
	15-23/V 1980 (A)	Tháng V-1980 (B)	Tháng V trung bình nhiều năm.		15-28 tháng VI/1980 (C)	Tháng VI/1980 (D)	Tháng VI trung bình nhiều năm.	
Trà bồng	112	276		40	145	161		90
Châu ô	19	22		86				
Sơn hà	82	196		41	177	366		49
Trà khúc	13	13		100	36	50		72
Quảng nghĩa	14	16	67	87	43	54	82	81
Ra tơ	211	58	154	59	177	268	144	66
An chí	32	40		80	106	108		98
Sông Vệ	23	23		100	63	64		99
Cổ lũy	15	15	51	100	56	58	65	98
Mộ đức	26	28	59	93				
Đức phố	24	41		59	38	55		69
Sa huyh	3	3	63	100	39	54	79	72
Giá vạc	211	258		59	88	146		60
Sơn giang	53	168		32				
Hoài an	99	107		92	92	98		94
Bồng sơn	71	145	81	49	139	155	70	90
Phù mỹ	201	245	35	82	162	185	73	88
Phù cát	156	179		87	106	148		72
Đề di	126	134	62	94	53	78	79	68
Cây mường	169	332	116	51	72	144	90	50
Tân an	267	291		92	74	140		53
Bình quang	119	253		47	178	212		84
Phụng du	83	94		88	90	138		65
Qui nhơn	139	167	61	83	171	231	57	74